

R. F. Kuangová

host

BABYLON

NEBOLI NUTNOST NÁSILÍ

Skryté dějiny revoluce
oxfordských překladatelů

Babel

Copyright © 2022 by Rebecca Kuang

All rights reserved

Jacket design by Richard L. Aqvan

Jacket illustration © Nicolas Delort

Crest illustration © 2022 HarperCollinsPublishers

Map and tower illustration © 2022 Nicolette Caven

Translation © Daniela Orlando, 2024

Czech edition © Host – vydavatelství, s. r. o., 2024 (elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-2071-8 (PDF)

ISBN 978-80-275-2072-5 (ePUB)

ISBN 978-80-275-2073-2 (MobiPocket)

Poznámka autorky k jejímu líčení historické Anglie obecně a Oxfordské univerzity zvlášť

S psaním románu o Oxfordu je ta potíž, že každý, kdo tam strávil nějaký čas, bude text pitvat, aby zjistil, jestli se vaše líčení města shoduje s jeho vlastními vzpomínkami na ně. Ještě horší je, když o Oxfordu píše Američanka, protože co vůbec Američani můžou o něčem vědět? Zde předkládám svou obhajobu:

Babylon je spekulativní román, a proto se odehrává ve třicátých letech devatenáctého století ve smyšlené verzi Oxfordu, jehož dějiny od základu změnilo stříbrodělství (o tom víc dále). Přesto jsem se však snažila držet se co nejvěrněji historických pramenů o životě v raně viktoriánském Oxfordu a vnášet do románu nepravdy, jen pokud slouží příběhu. Co se týče zdrojového materiálu o Oxfordu v první polovině 19. století, vycházela jsem kromě jiného z velmi zábavného historického průvodce Jamese J. Moorea *The Historical Handbook and Guide to Oxford* (1878) a také ze šestého a sedmého dílu dějin Oxfordské univerzity sestavených M. G. Brockem a M. C. Curthoysem (1997 a 2000).

U mluvy a obecného rázu života (například oxfordského slangu z počátku 19. století, který se docela hodně lišil od současné oxfordské hantýrky),¹ jsem využívala přímé zdroje, jako jsou monografie Alexe Chalmerse *A History of the Colleges, Halls, and Public Buildings Attached to the University of Oxford, Including the Lives of the Founders* (1810), vzpomínky G. V. Coxe *Recollections of Oxford* (1868), paměti Thomase Mozleyho *Reminiscences: Chiefly of Oriel College and the Oxford Movement* (1882) a memoáry

¹ V Oxfordu jsem například nikdy nikoho neslyšela zkracovat název hlavní třídy (High Street) na „The High“, ale G. V. Cox nám tvrdí opak.

W. Tuckwella *Reminiscences of Oxford* (1908). Jelikož o tom, jak se žilo, nebo aspoň o tom, jak byl život vnímán, nám může mnohé prozradit i beletrie, zařadila jsem do textu také podrobnosti z románů typu *The Adventures of Mr. Verdant Green* od Cuthberta M. Bedea (1857), *Tom Brown at Oxford* od Thomase Hughese (1861) nebo *Pendennis — kronika jeho šťastných i nešťastných osudů* od Williama Makepeace Thackerayho (1850). Ve všem ostatním jsem spoléhala na svoje vlastní vzpomínky a představivost.

Těm, kdo Oxford dobře znají, a tudíž už se třesou na první příležitost zvolat: „Ne, tak to ale není!“, teď objasním několik zvláštností. Diskusní společnost Oxfordská unie vznikla až v roce 1856, a proto se pro ni v této knize používá název Spojeného debatního spolku (založeného v roce 1823), který jí předcházela. Moje milovaná kavárna Vaults & Garden sice funguje teprve od roku 2003, ale strávila jsem v ní tolik času (a snědla v ní tolik čajového pečiva), že jsem Robinovi a spol. nedokázala tyto rozkoše upřít. Hospoda Mandragora tak, jak je popsána, neexistuje, a pokud je mi známo, žádný podnik toho jména v Oxfordu není. Ani v ulici Winchester Road není žádné lahůdkářství Taylor's, i když lahůdkářství Taylors na High Street mám moc ráda. Pomník oxfordských mučedníků sice existuje, ale byl vztyčen až v roce 1843, tři roky po skončení událostí popisovaných v této knize. Trochu jsem posunula datum jeho vzniku, a to jen kvůli duchaplné narážce. Korunovace královny Viktorie proběhla v červnu 1838, ne 1839. Železniční trať z Oxfordu do Paddingtonu byla položena až v roce 1844, ale tady byla postavena o několik let dřív ze dvou důvodů — zaprvé proto, že to vzhledem ke změně dějinám dává smysl, a zadruhé jsem potřebovala dostat své postavy do Londýna trochu rychleji.

Podobu vzpomínkového plesu, který spíš než jakoukoli raně viktoriánskou společenskou akci připomíná současné vzpomínkové a májové plesy pořádané v Oxfordu a Cambridgi, jsem si dovolila změnit hodně. Víím například, že ústřice byly běžným jídlem raně viktoriánské chudiny, ale rozhodla jsem se z nich udělat lahůdku, protože takový byl můj první dojem z nich při májovém plesu na Magdalské koleji v Cambridgi — všude samé hromady ústřic na ledu (neměla jsem s sebou kabelku, a tak jsem žonglovala s mobilem, skleničkou šampaňského a ústřicí v jedné ruce a v důsledku

toho jsem polila jednomu starému pánovi jeho krásné společenské boty šampaňským).

Někoho může mást přesná poloha Královského ústavu překladatelství, známého též jako Babylon. Je tomu tak proto, že jsem zdeformovala krajinu, abych pro něj udělala místo. Představte si travnaté prostranství mezi Bodleyovými knihovnami, Sheldonovým divadlem a budovou Radcliffeovy vědecké knihovny. Teď je hodněkrát zvětšete a přímo doprostřed postavte Babylon.

Objevíte-li nějaké další nesrovnalosti, račte si připomenout, že tato kniha je fikce.

ČÁST

·I·

Kapitola první

*Que siempre la lengua fue compañera del imperio;
y de tal manera lo siguió, que junta mente comen-
çaron, crecieron y florecieron, y después junta fue
la caída de entrambos.*

Jazyk byl vždy souputníkem nadvlády a obojí spo-
lu jako takové vzniká, sílí a vzkvétá. A později
spolu také zaniká.

ANTONIO DE NEBRIJA,
Gramática de la lengua castellana

Ve chvíli, kdy se profesor Richard Lovell proplétal úzkými ulička-
mi Kantonu k zašlé adrese ze svého diáře, chlapec už byl z celého
domu jediný, kdo zůstal naživu.

Vzduch byl zatuchlý, podlaha kluzká. U postele stál džbán plný
vody, netknutý. Chlapec ze začátku nepil, protože měl hrůzu ze
zvracení; teď byl tak slabý, že by džbán ani neuzvedl. Stále byl při
vědomí, ale přemohla ho mátožná, polosnová malátnost. Věděl,
že brzy upadne do hlubokého spánku a už se neprobudí. Totéž se
stalo před týdnem jeho prarodičům, den nato jeho tetám a další
den i jejich Angličance slečně Betty.

Jeho matka zemřela ten den ráno. Ležel vedle jejího těla a díval
se, jak odstíny modré a fialové na její pokožce tmavnou. Tím po-
sledním, co od ní slyšel, bylo jeho jméno, dvě slabiky pronesené
neslyšně a bez dechu. Pak jí tvář ochabla a zkřivila se. Jazyk zůstal
vyplazený. Chlapec se jí pokoušel zatlačit skelné oči, ale víčka se
pořád otvírala.

Profesor Lovell zatukal, ale nikdo mu nepřišel otevřít. Ni-
kdo udiveně nevyjekl, když vykopl domovní dveře, zamčené,
jelikož po lupičích využívajících epidemie zůstávaly v okolních
domech jen holé stěny, a i když v jejich domácnosti nebylo
skoro nic cenného, chlapec a jeho matka si chtěli užít pár ho-
din klidu, než také podlehnou nemoci. Chlapec shora slyšel

všechn ten rámus, ale nedokázal se přimět, aby mu na tom záleželo.

To už chtěl jen zemřít.

Profesor Lovell vyšel po schodech, vstoupil do ložnice a zůstal nad chlapcem stát. Mrtvé ženy na posteli si nevšímal nebo nehodlal všimát. Chlapec ležel nehnutě v jeho stínu a přemítal, jestli si ta vysoká, bledá postava v černém přišla pro jeho duši.

„Jak se cítíš?“ zeptal se profesor Lovell.

Dýchání činilo chlapci takové obtíže, že neodpověděl.

Profesor Lovell si přidřepł k posteli. Vytáhl z přední kapsy tenký stříbrný slitek a položil ho chlapci na holou hrud'. Chlapec sebou trhl — kov štípł jako led.

„*Triacle*,“ pronesl profesor Lovell nejdřív francouzsky a pak anglicky: „*Treacle*.“

Slitek začal vydávat slabou bílou záři. Doprovázel ji jakýsi strašidelný zvuk neznámého původu, nějaké zvonění nebo zpěv. Chlapec zakvílel, stočil se do klubíčka a začal nechápavě pátrat jazykem v ústech.

„Vydrž to,“ zamumlal profesor Lovell. „Až něco ucítíš, spolkní to.“

Vteřiny plynuly. Chlapcův dech se zklidnil. Otevřel oči. Teď už viděl profesora Lovella zřetelněji, rozeznával břidlicově šedé oči a zahnutý nos — *yínggōubí* tomu říkali, orlí nos —, které mohly patřit jen tváři cizince.

„Jak se cítíš teď?“ zeptal se profesor Lovell.

Chlapec se znovu zhluboka nadechl. Pak odpověděl překvapivě dobrou angličtinou: „Je to sladké. Chutná to tak sladce...“

„To je dobře. To znamená, že to zabralo.“ Profesor Lovell si zastrčil slitek zpět do kapsy. „Je tu ještě někdo živý?“

„Ne,“ zašeptal chlapec. „Jen já.“

„Je tu něco, bez čeho nedokážeš odjet?“

Chlapec se odmlčel. Na matčině tváři přistála moucha a začala jí lézt po nose. Chtěl ji odehnat, ale neměl sílu, aby zvedl ruku.

„Tělo s sebou vzít nemůžu,“ dodal profesor Lovell. „Ne tam, kam jedeme.“

Chlapec spočinul pohledem na matce.

„Moje knížky,“ řekl nakonec. „Pod postelí.“

Profesor Lovell se sklonil a vytáhl zpod postele čtyři objemné svazky. Knihy napsané v angličtině, s ošoupanými hřbety. Některé stránky byly tak ohmatané, že tisk už byl skoro nečitelný. Zalistroval jimi, bezděčně se pousmál a uložil je do brašny. Pak vzal chlapcovo vyzáblé tělo do náručí a vynesl ho z domu.

V roce 1829 pronikla epidemie později známá jako asijská cholera z Kalkaty přes Bengálský záliv na Dálný východ — nejdřív do Siamu, pak do Manily a nakonec ke břehům Číny — na obchodních lodích, jejichž dehydrovaní námořníci se zapadlýma očima vypouštěli svoje splašky do Perlové řeky a zamořili vodu, kterou tisíce lidí pily a v níž praly, plavaly a koupaly se. Přihnal se do Kantonu jako přívalová vlna a rychle postupovala od doků k obytným čtvrtím hlouběji ve vnitrozemí. Chlapcova čtvrt' jí podlehla za několik týdnů. Celé rodiny bezmocně umíraly ve svých příbytcích. Když profesor Lovell odnášel chlapce kantonskými uličkami, všichni ostatní v okolních domech už byli mrtví.

Chlapec se o tom všem dozvěděl, když procitl v čisté, dobře osvětlené místnosti Anglické faktorie, zabalený v nejměkčích a nejbělejších pokrývkách, jakých se kdy dotkl. Jeho nepohodlí však zmírňovaly jen nepatrně. Bylo mu hrozné horko a měl pocit, že místo jazyka má v ústech nějaký hutný, písčitý kámen. Připadal si, jako by se vznášel vysoko nad svým tělem. Při každém profesorově slově mu projela oběma spánky ostrá bolest doprovázená rudými záblesky.

„Měls velké štěstí,“ sdělil mu profesor Lovell. „Tato nemoc usmrtí skoro všechno, co zasáhne.“

Chlapec zíral, uchvácený cizincovým protáhlým obličejem a světlešedýma očima. Jakmile přestal ostřit, cizinec se změnil v obřího ptáka. Vránu. Ne, nějakého dravce. Něco zákeřného a silného.

„Rozumíš tomu, co ti říkám?“

Chlapec si navlhl vyprahlé rty a odpověděl.

Profesor Lovell zavrtěl hlavou. „Anglicky. Mluv anglicky.“

Chlapce pájilo v krku. Rozkašlal se.

„Vím, že umíš anglicky.“ Hlas profesora Lovella zněl jako výstraha. „Odpověz.“

„Moje matka,“ zašeptal chlapec. „Zapomněl jste na moji matku.“

Profesor Lovell neodpověděl. Vzápětí vstal, a než odešel, ometl si kolena, i když chlapec dost dobře nechápal, jak se mu na nich mohl usadit nějaký prach během tak krátkého sezení.

Druhý den ráno chlapec zvládl bez zvracení sníst miskou řídké polévky. Další den dokázal vstát skoro bez závratě, ale kolena se mu po delší nečinnosti tak třásla, že se musel přidržet rámu postele, aby neupadl. Už neměl zvýšenou teplotu a vrátila se mu chuť k jídlu. Když se odpoledne probudil znovu, zjistil, že miskou vystřídal talíř se dvěma tlustými krajíci chleba a pořádným kusem rostbífů. Byl tak vyhládlý, že do sebe jídlo ládoval holýma rukama.

Většinu dne proležel v bezesném spánku, často přerušovaném příchody jakési paní Piperové, usměvavé, buclaté ženy, která mu načechrávala polštáře, otírala čelo nádherně studenou vlhkou žínkou a mluvila anglicky s tak zvláštním přízvukem, že ji musel několikrát poprosit, aby větu řekla ještě jednou.

„Jemináčku,“ zasmála se, když to udělal poprvé. „Tys asi ještě nikdy nepotkal Skota.“

„S... kota? Co je to skot?“

„Tím se netrap.“ Poplácala ho po tváři. „Však už se brzy dozvíš, z čeho se skládá Velká Británie.“

Ten den mu paní Piperová přinesla večeři — zase chleba s hovězím — spolu se zprávou, že s ním profesor chce mluvit ve své pracovně. „Ta je v horním patře. Druhé dveře napravo. Nejdřív se ale najež, on ti neuteče.“

Chlapec rychle spořádal jídlo a s pomocí paní Piperové se oblékl. Netušil, odkud se šatstvo vzalo — bylo strážené podle západní módy a na jeho nevysokou, hubenou postavu padlo překvapivě dobře —, ale byl ještě tak unavený, že se nevyptával.

Když zdolával schody do horního patra, klepal se, jen netušil, jestli únavou, nebo nervozitou. Dveře do profesorovy pracovny byly zavřené. Zastavil se, aby se vydýchal, a pak zaklepal.

„Dále,“ zvolal profesor.

Dveře byly dost těžké. Chlapec se o ně musel pořádně opřít, jinak by jimi nehnul. V pracovně ho obklopila pižmová, inkoustová

vůně knih. Byly jich tu celé stohy. Některé stály úhledně vyrovnané na policích, jiné ledabyly navršené do vachrlatých pyramid po celé místnosti; některé byly poházené po podlaze, zatímco jiné balancovaly na stolech rozmístěných v tom zšeřelém bludišti bez ladu a skladu.

„Tady.“ Profesor se skoro ztrácel za knihovnamí. Chlapec se nemesle proplétal místností v obavě, aby se pyramidy při sebeslabším neuváženém pohybu nezbortily.

„Neboj se.“ Profesor seděl za velkým psacím stolem zavaleným knihami, archy papíru a obálkami. Posunkem chlapce vybídl, ať se posadí naproti němu. „Měls tady hodně času na čtení? Nedělala ti angličtina potíže?“

„Už mám trochu načteno.“ Chlapec se opatrně posadil a snažil se přitom nešlápnout na knihy, které se mu kupily u nohou. Všiml si, že jsou to cestopisy od Richarda Hakluyta. „Moc knížek jsme neměli. Tak jsem si je četl pořád dokola.“

Na někoho, kdo v životě neopustil Kanton, mluvil pozoruhodně dobře anglicky. Měl jen slabounký přízvuk. Byla to zásluha jedné Angličanky, slečny Elizabeth Slateové, jíž chlapec říkal „slečna Betty“ a která žila s jeho rodinou odnepaměti. Nikdy tak úplně nechápal, co u nich dělá — jeho rodina rozhodně nebyla tak zámožná, aby si mohla dovolit zaměstnávat nějaké služebnictvo, a už vůbec ne cizinku, ale někdo jí zřejmě vyplácel mzdu, protože od nich neodešla dokonce ani po vypuknutí epidemie. Kantonštinu ovládala obstojně, dost dobře na to, aby si ve městě bez problémů poradila sama, ale s ním mluvila výhradně anglicky. Její jedinou povinností zjevně bylo starat se o něj a chlapec si osvojil plynou angličtinu právě díky hovorům s ní a později s britskými námořníky v docích.

Anglicky uměl lépe číst než mluvit. Od svých čtyř let dostával dvakrát ročně velký balík anglicky psaných knih. Odesílatel bydlel v Hampsteadu u Londýna — slečně Betty ta adresa zřejmě nic neříkala a chlapec o ní samozřejmě nevěděl vůbec nic. Přesto však se slečnou Betty sedávali společně u svíčky a pomaloučku si podtrhávali prstem každé slovo, aby se jim snáz vyslovovalo. Později trávil celá odpoledne zahloubaný do ohmataných stránek i bez ní. Ale tucet knih mu sotva mohl vydržet půl roku. Než dorazila

další zásilka, měl je všechny přečtené tolikrát, že už je skoro uměl nazpaměť.

Teď si uvědomil, aniž tak úplně chápal širší souvislosti, že ty balíky zřejmě posílal profesor Lovell.

„Docela mě to baví,“ vymáčkl ze sebe. A protože měl dojem, že by to mohl ještě trochu rozvést: „A ne, angličtina mi nedělala potíže.“

„Výborně.“ Profesor Lovell vytáhl z poličky za sebou nějakou knihu a přistrčil ji přes stůl k němu. „Přepokládám, že tahle ti ještě nepřišla do ruky?“

Chlapec přejel pohledem název. Adam Smith: *Bohatství národů*. Zavrtěl hlavou. „Bohužel ne.“

„To nevadí.“ Profesor otevřel knihu uprostřed a ukázal prstem. „Přečti mi něco nahlas. Tady odsud.“

Chlapec polkl, odkašlal si a dal se do čtení. Kniha byla strašlivě tlustá, použité písmo hodně malé a styl podstatně náročnější než v akčních dobrodružných románech, které čítával se slečnou Betty. Zadrhával se na slovech, která neznal, na slovech, která mohl jen pronášet a odhadovat.

„Pros... prospěch se dá roz... rozdělit předně na pro... prospěch vše-o-všeobecný, jej... jež měla z těchto velikých událostí Evropa chápaná jako velký celek, a za druhé prospěch zvláštní, jež každá země zří... zřizující kolo... kolonie měla ze svých kolonií na zák... ladě?“ Odkášlal si. „Na základě... toho, že je ov... ovlá...“²

„To stačí.“

Neměl ponětí, co to právě přečetl. „Ale co to...“

„Ne, to je v pořádku,“ přerušil ho profesor. „Stěží bych mohl očekávat, že budeš chápat mezinárodní ekonomii. Vedl sis velmi dobře.“ Odložil knihu stranou, sáhl do zásuvky ve stole a vytáhl z ní stříbrný slitek. „Pamatuješ si tohle?“

Chlapec upřel na slitek vytřeštěné oči. Báł se ho třeba jen do-
tknout.

² Adam Smith v sedmé kapitole čtvrté knihy *Bohatství národů* odmítá kolonialismus z toho důvodu, že obrana kolonií vyčerpává zdroje a hospodářský přínos monopolního koloniálního obchodu je pouhým preludem. Píše: „Velká Británie má z vlády, kterou si osobuje nad koloniemi, jen škodu.“ Tento názor tehdy sdílel málokdo.

Už podobné slitky viděl. V Kantonu byly vzácné, ale všichni o nich věděli. *Yínfúlù*, stříbrné talismany. Vídal je vsazené do lodních přídí, zadlabané do boků krytých nosítek a instalované nad dveřmi skladišť v cizinecké čtvrti. Nikdy nepřišel na to, k čemu přesně slouží, a u nich doma mu to nikdo neuměl vysvětlit. Babička o nich říkala, že jsou to zařikávadla pro boháče, kovové amulety zajišťující požehnání bohů. Matka si myslela, že v sobě mají lapené demony, jimž jejich pán může přikázat, aby plnili jeho přání. Znervózňovaly dokonce i slečnu Betty, která zcela otevřeně pohrdala původními čínskými pověrami a neustále vytykala chlapcově matce, že poprává sluchu hladovým duchům. „Jsou to čáry,“ odpověděla mu, když se jí na to ptal. „Je to ďáblovo dílo, tak je to.“

A tak chlapec nevěděl, co si má myslet o tomto *yínfúlù*, až na to, že přesně takový slitek mu před několika dny zachránil život. „Prosím.“ Profesor Lovell mu ho podal. „Prohlédni si ho. Ne-kouše.“

Chlapec zaváhal, ale pak ho od něj převzal oběma rukama. Slitek byl krásně hladký a na omak studený, ale jinak vypadal celkem obyčejně. Pokud obsahoval lapeného démona, tak dobře ukrytého.

„Uměl bys přečíst, co tam stojí?“

Chlapec se podíval blíž a uviděl, že na slitku skutečně je něco napsáno, drobounká slůvka úhledně vyrytá z obou stran — na jedné straně anglická písmena, na druhé čínské znaky. „Ano.“

„Vyslov je. Nejdřív čínštinu a pak angličtinu. Mluv co nejzřetelněji.“

Čínské znaky poznával, ale kaligrafie mu připadala trochu zvláštní, jako by byla dílem někoho, kdo je viděl a opsal je radikál po radikálu, aniž věděl, co znamenají. Stálo tam: 囫圇吞棗.

„*Húlún tún zǎo*,“ pronesl pomalu a s pečlivou výslovností. Pak přešel do angličtiny. „Spolknout i s navijákem.“

Slitek začal bzučet.

Chlapci rázem otekl jazyk a ucpal mu dýchací cesty. Začal se dusit a chytil se za krk. Slitek mu spadl do klína, kde se zmítal a nadsakoval jako posedlý. Chlapcovými ústy se rozlila vtíravě sladká chuť. *Jako datle*, napadlo ho matně, zatímco zorné pole mu začínalo na okrajích černat. Syté, šťavnaté datle, tak zralé, že už

se z nich člověku dělá špatně. Topil se v nich. Měl úplně ucpaný krk, nemohl dýchat...

„Počkej.“ Profesor Lovell se k němu naklonil a zvedl mu slítek z klína. Dusivý pocit zmizel. Chlapec se zhroutil na psací stůl a začal lapat po dechu.

„Zajímavé,“ řekl profesor Lovell. „Tak silný účinek jsem ještě neviděl. Cítíš v ústech nějakou chuť?“

„*Hóngzǎo*.“ Chlapci se po tvářích řinuly slzy. Rychle přepnul do angličtiny: „Červené datle.“

„To je dobré. To je velmi dobré.“ Profesor Lovell ho chvíli pozoroval a pak vrátil slítek do šuplíku. „Přesněji řečeno vynikající.“

Chlapec si otřel slzy z očí a popotáhl. Profesor Lovell se posadil, počkal, až se chlapec trochu vzpamatuje, a pak pokračoval. „Pozitíří odsud s paní Piperovou odjedeme do města jménem Londýn v zemi, která se nazývá Anglie. Určitě už jsi o obou slyšel.“

Chlapec nejistě přikývl. Londýn pro něj existoval podobně jako Liliput, dálné, smyšlené, fantastické místo, kde nikdo nevypadá, neobléká se a nehovoří ani vzdáleně jako on.

„Hodlám tě vzít s sebou. Budeš bydlet v mém sídle a já ti poskytnu byt a stravu, dokud nebudeš dost starý, aby ses uživil sám. Na oplátku za to absolvuješ výuku podle mnou sestavených osnov. Bude zaměřená na jazyky — latina, řečtina a samozřejmě mandarínská čínština. Povedeš bezstarostný, pohodlný život a dostane se ti nejlepšího dostupného vzdělání. Neočekávám za to nic víc, než že budeš pilně studovat.“

Profesor Lovell sepal ruce jako při modlitbě. Jeho tón chlapce mátl. Mluvil naprosto jednotvárně a nezúčastněně. Nebylo poznat, jestli ho profesor Lovell u sebe v Londýně chce, nebo ne. Vlastně to působilo spíš jako obchodní návrh než jako adopce.

„Žádám tě, abys to důkladně zvážil,“ pokračoval profesor Lovell. „Tvá matka i prarodiče jsou mrtví, tvůj otec není znám a žádné další příbuzné nemáš. Zůstaň zde a nebudeš mít ani vindru. Poznáš jen chudobu, nemoc a hlad. Když budeš mít štěstí, seženeš práci v docích, ale jsi ještě malý, a tak budeš několik let žebrat nebo krást. Pokud se vůbec dožiješ dospělosti, můžeš doufat přinejlepším v otrockou dřinu na lodi.“

Chlapec se přistihl, že zaujatě pozoruje profesorovu tvář. Ne že by se ještě nikdy nesetkal s Angličanem. V docích potkal spoustu námořníků a už viděl celou škálu bělošských obličejů od mohutných a ruměných přes nezdravé a poseté jaterními skvrnami až po protáhlé, bledé a strohé. Tvář profesora Lovella však představovala úplně jinou hádanku. Obsahovala všechny části běžného lidského obličejce — oči, rty, nos, zuby, vše zdravé a obyčejné. Hlas měl hluboký, trochu jednotvárný, ale každopádně lidský. Při řeči ale jeho tón ani výraz neprozrazovaly žádné citové hnutí. Byl jako nepopsaný list. Chlapec nedokázal odhadnout, co asi profesor prožívá. Když popisoval jeho předčasnou, neodvratnou smrt, mohl stejně tak dobře vyjmenovávat přísady do guláše.

„Proč?“ zeptal se chlapec.

„Co proč?“

„Proč mě chcete?“

Profesor kývl hlavou k zásuvce obsahující stříbrný slitek. „Protože umíš tohle.“

Až teď si chlapec uvědomil, že to byla zkouška.

„Toto jsou podmínky mého opatrovnictví.“ Profesor Lovell k němu přisunul nějaký dvoustránkový dokument. Chlapec sklopil oči, aby si ho přečetl, ale pak to vzdal — sevřený rukopis plný kudrlinek působil skoro nečitelně. „Jsou docela prosté, ale nezapomeň si je celé přečíst, než je podepíšeš. Uděláš to ještě večer, než půjdeš spát?“

Chlapec byl tak vyvedený z míry, že se zmohl jen na přikývnutí.

„Výborně,“ poznamenal profesor Lovell. „A ještě něco. Napadlo mě, že budeš potřebovat jméno.“

„Jméno už mám,“ odpověděl chlapec. „Jmenuju se...“

„Ne, to nestačí. To žádný Angličan nebude umět vyslovit. Dala ti slečna Slateová nějaké jméno?“

Vlastně ano. Když mu byly čtyři roky, trvala na tom, aby si zvolil jméno, se kterým by ho Angličané mohli brát vážně, ačkoli mu nikdy nevysvětlila, jací Angličané by to měli být. Vybrali namátkou něco z knížky dětských říkanek a chlapec si nestěžoval, protože se mu líbilo, jak pevně a plně ty slabiky zní v ústech. Nikdo jiný v jejich domácnosti však to jméno nepoužíval a brzy od toho

upustila i slečna Betty. Chlapec se musel důkladně zamyslet, než se rozpomněl.

„Robin.“³

Profesor Lovell se na chvíli odmlčel. Jeho výraz chlapce zmátl — vraštil čelo, jako by se zlobil, ale koutek úst měl jakoby pobaveně zkřivený. „A co příjmení?“

„Jedno už mám.“

„Takové, které bude použitelné v Londýně. Vyber si, jaké chceš.“
Chlapec zamrkal. „Mám si vybrat... příjmení?“

Příjmení přece není něco, co člověk může odhazovat a měnit, jak ho zrovna napadne, říkal si v duchu. Označuje rodinný původ, označuje příslušnost.

„Angličané si vymýšlejí nová jména každou chvíli,“ odpověděl profesor Lovell. „Svá původní si ponechávají jen rodiny, v nichž se předává nějaký titul, a ty rozhodně žádný nemáš. Potřebuješ jen přezdívku, kterou se budeš představovat. Postačí jakékoli jméno.“

„Můžu si tedy vzít vaše? Lovell?“

„Kdepak,“ zamítl to profesor Lovell. „Ještě by si mysleli, že jsem tvůj otec.“

„Aha... no jistě.“ Chlapcovy oči zoufale zatěkaly po místnosti ve snaze najít nějaké slovo nebo zvuk, kterého by se chytily. Utkvěly na důvěrně známém svazku na polici za profesorovou hlavou — *Gulliverovy cesty*. Host v cizí zemi, který se musel naučit místní jazyky, pokud chtěl zůstat naživu. Pomyslel si, že už chápe, jak asi Gulliverovi bylo.

„Swift?“ odhodlal se. „Ledaže...“

Profesor Lovell se k jeho údivu rozesmál. Smích zněl z těch přísných úst zvláště, příliš úsečně, skoro až krutě a chlapec sebou chtěl nechtě trhl. „Dobrá tedy. Budeš Robin Swift. Těší mě, že vás poznávám, pane Swiftě.“

Vstal a napřáhl přes stůl ruku. Chlapec vídal v docích cizí námořníky, jak se mezi sebou zdraví, a tak věděl, co má dělat. Uchopil tu velkou, suchou, nepříjemně studenou dlaň do své. Potřásl si rukama.

3 *To já zabil Robina, malého ptáčka.
Kdo ho viděl umírat?*

Za dva dny odpluli profesor Lovell, paní Piperová a nově pokřtěný Robin Swift směr Londýn. Robin už se tou dobou díky mnohahodinovému odpočinku na lůžku a neutuchajícímu přísunu teplého mléka a četných jídel připravovaných paní Piperovou zotavil natolik, že mohl chodit bez cizí pomoci. Vláčel po nástupním můstku kufr ztěžklý knihami a snažil se držet krok s profesorem.

Kantonský přístav, ústí, skrze něž se Čína setkávala se světem, byl přehlídkou jazyků. Slaným vzduchem poletovala hlasitá a překotná portugalská, francouzská, nizozemská, švédská, dánská, anglická a čínština a vzájemně se mísily do překvapivě navzájem srozumitelného pidžinu, který ovládali skoro všichni, ale jen málokdo jím uměl mluvit snadno. Robin ho dobře znal. Své první znalosti cizích jazyků si osvojil při pobíhání po nábřeží a často námořníkům tlumočil za drobné, které mu s úsměvem házeli. V životě by ho nenapadlo, že by mohl vysledovat lingvistické útržky této směsice jazyků zpátky ke zdroji.

Po přístavní hrázi došli až k frontě před *Countess of Harcourt*, jednou z lodí Východoindické společnosti, která na každou plavbu přibírala omezený počet platících pasažérů. Moře bylo ten den hlučné a neklidné. Robin se celý klepal, protože mu skrz kabát profukovaly lezavé závany ledového přímořského větru. Už se nemohl dočkat, až bude na lodi, v kajutě nebo kdekoli mezi stěnami, ale frontu něco zdrželo. Profesor Lovell vystoupil z řady, aby lépe viděl. Robin ho napodobil. Na protějším konci nástupního můstku nějaký námořník spílal cestujícímu a ranním chladem se neslyšící evropské samohlásky.

„Rozumíš tomu, co ti říkám? *Nýháu? Lejhau?* Vůbec nic?“

Terčem jeho hněvu byl čínský dělník, shrbený pod vahou rukavice, který měl přehozený přes rameno. Pokud něco odpověděl, Robin to neslyšel.

„Nerozumí mi ani slovo,“ stěžoval si námořník. Otočil se k davu. „Můžete někdo říct tomuhle člověku, že nesmí na palubu?“

„Chudáček.“ Paní Piperová štouchla profesora Lovella do ruky. „Můžete mu to přeložit?“

„Neovládám kantonské nářečí,“ odtušil profesor Lovell. „Jdi tam ty, Robine.“

Robin zaváhal. Najednou dostal strach.

„Jdi.“ Profesor Lovell ho postrčil na můstek.

Robin se vpotácel do vřavy. Námořník i dělník se na něj zadívali. Námořník se tvářil jen popuzeně, ale nádeníkovi se zjevně ulevilo, jako by okamžitě poznal v Robinově tváři spojence, jediného dalšího Číňana v dohledu.

„Co se děje?“ zeptal se ho Robin kantonsky.

„Nechce mě pustit na palubu,“ spustil naléhavě dělník. „Ale já mám s touhle lodí smlouvu až do Londýna, podívej, tady se to píše.“

Nastrčil Robinovi pod nos přeložený list papíru.

Robin ho rozložil. Dokument byl psaný anglicky a skutečně vypadal jako smlouva, jaké tehdy s domorodci uzavíraly evropské lodě, konkrétně jako listina zaručující vyplácení mzdy po dobu plavby z Kantonu do Londýna. Robin už takové smlouvy viděl — v posledních několika letech byly čím dál běžnější, jelikož poptávka po čínském smluvním služebnictvu rostla souběžně s tím, jak se obchod s otroky v zámoří začínal komplikovat. Nebyla to první smlouva, kterou překládal. Už viděl pracovní příkazy pro čínské nádeníky odplouvající do tak vzdálených míst jako Portugalsko, Indie a Západní Indie.

Robin z toho měl dojem, že všechno je v pořádku. „Tak v čem je problém?“

„Co ti vykládal?“ zeptal se námořník. „Řekni mu, že ta smlouva je k ničemu. Nebudu na svojí lodi trpět Číňany. Když jsem se posledně plavil s Číňanem, celou loď zamořily vši. Nehodlám si zahrávat s lidma, co se nemyjou. Tenhle ten by nerozuměl slovu *koupel*, ani kdybych ho na něj zařval. Haló? Mládenče? Rozumíš tomu, co ti říkám?“

„Ano, ano.“ Robin honem přepnul zpátky do angličtiny. „Ano, já jen... vydržte chvílku, jen se snažím...“

Ale co měl říct?

Nechápající dělník na něj upíral prosebný pohled. Tvář měl vrásčitou a osmahlou, tak šlachovitou, že vypadal na šedesát, i když nejspíš měl teprve po třicítce. Všichni námořníci stárnou rychle, dřina se jim podepíše na těle. Robin ty tváře viděl v docích už tisíckrát. Některé z nich mu házely sladkosti; některé ho znaly tak dobře, že ho oslovovaly jménem. Spojoval si je se svými krajany.

Zatím se mu ale nestalo, že by se na něj někdo starší než on obrátil s tak naprostou bezmocností.

Žaludek se mu stáhl pocitem viny. Na jazyku měl slova, nemilosrdná a strašlivá slova, ale nedokázal z nich složit větu.

„Robine.“ Profesor Lovell stál vedle něj a svíral mu rameno tak pevně, že to bolelo. „Tlumoč, prosím.“

Robin pochopil, že je to jen na něm. On o tom rozhodne. Jen on může určit, co je pravda, protože jen on ji může sdělit všem zúčastněným.

Ale co asi tak mohl říct? Viděl námořníkovu nevraživou podrážděnost. Viděl ševelivou nedočkavost ostatních pasažérů ve frontě. Doléhala na ně únava, byla jim zima a nechápali, proč se ještě nenalodili. Cítil, jak mu profesor Lovell vytlačuje palcem rýhu do klíční kosti, a napadla ho myšlenka, myšlenka tak strašlivá, až se mu podlomila kolena, že totiž pokud s ním bude moc starostí, pokud bude dělat potíže, mohla by *Countess of Harcourt* jednoduše odplout i bez něj.

„Vaše smlouva je tady k ničemu,“ zamumlal. „Zkuste příští loď.“

Dělník nevěřicně zíral. „Četls to? Píše se tam Londýn, píše se tam Východoindická společnost, píše se tam, že je to tahle loď, *Countess...*“

Robin zavrtěl hlavou. „Je k ničemu,“ pronesl a pak tu větu zopakoval, jako by jí tím mohl dodat na pravdivosti. „Je k ničemu, budete muset zkusit příští loď.“

„Co je na ní špatně?“ chtěl vědět dělník.

Robin měl co dělat, aby ze sebe vymáčkl odpověď. „Prostě je k ničemu.“

Dělník na něj zůstal civět. Jeho ošlehanou tvář problesklo tisíc citových hnutí — nevole, rozhořčení a nakonec odevzdanost. Robin se děsil toho, že se bude chtít hádat, že bude klást odpor, ale rychle pochopil, že pro toho člověka podobné zacházení nebylo žádnou novinkou. Nestalo se mu to poprvé. Dělník se otočil, sešel po nástupním můstku a cestou odstrkoval cestující. Ve chvílce zmizel z dohledu.

O Robina se pokoušela závrať. Rozběhl se po můstku zpátky k paní Piperové. „Je mi zima.“

„Vždyť se celý třeseš, ty ubožáčku.“ Okamžitě si ho přivinula k sobě jako kvočna a zabalila ho do přehozy. Utrousila něco břítkého k profesoru Lovellovi. Ten vzdychl, přikývl a pak se prodrali do čela fronty, kde byli bez meškání odbaveni a pokračovali rovnou do svých kajut, následováni nosičem, který se ujal jejich zavazadel.

Za hodinu *Countess of Harcourt* vyplula.

Robin se uvelebil na lůžku, zabalený do tlusté deky. Vůbec by mu nevadilo zůstat tam celý den, ale paní Piperová ho vyhnala zpátky na palubu, aby se podíval, jak pobřeží mizí v dálce. Jakmile Kanton zmizel za obzorem, ucítil prudkou bolest v prsou a potom drásavou prázdnotu, jako by mu lodní hák vyrval srdce z těla. Až teď si uvědomil, že se do své rodné země vrátí nejdřív za mnoho let, pokud vůbec. Nebyl si jistý, jak si ten fakt má vyložit. Slovo *ztráta* bylo nedostačující. Ztráta znamená jenom nedostatek, znamená, že něco chybí, ale nevystihuje úplnost tohoto odtržení, toto strašlivé vykořenění ze všeho, co kdy znal.

Dlouho pozoroval oceán, lhostejný k větru, a napínal zrak, dokud nezmizela i vidina pobřeží v jeho představách.

Prvních několik dní plavby prospal. Pořád ještě nabíral síly. Paní Piperová ho nutila ke každodenním zdravotním procházkám po palubě, ale zpočátku zvládl jen pár minut, než si musel zase lehnout. Nevolnost mořské nemoci se mu naštěstí vyhnula — smysly měl díky dětství prožitému v okolí doků a řek uvyklé bouřlivému kolébání. Když se cítil dost silný na to, aby strávil na palubě celé odpoledne, rád sedával u zábradlí, díval se, jak neúnavné vlny mění barvu podle oblohy, a cítil ve tváři mořskou tříšť.

Profesor Lovell se s ním při společných procházkách po palubě občas dával do řeči. Robin brzy zjistil, že je to puntičkář a nemluva. Poskytoval mu informace, když měl za to, že je Robin potřejuje, ale jinak mu nečinilo potíže přecházet otázky bez odpovědi.

Oznámil Robinovi, že po příjezdu do Anglie budou bydlet v jeho domě v Hampsteadu. Neobjasnil mu, jestli v onom sídle má i svou rodinu. Potvrdil, že celé ty roky platil slečnu Betty, ale nevysvětlil mu proč. Naznačil, že se znal s Robinovou matkou a díky tomu měl Robinovu adresu, ale neřekl mu nic bližšího o povaze jejich vztahu nebo o tom, jak se seznámili. To, že se znali z dřívějšíka,

připustil, až když se vyptával Robina, jak jeho rodina skončila v té barabizně u řeky.

„Pamatuju si je jako dost bohatou kupeckou rodinu,“ prohlásil. „Než se odstěhovali na jih, mívali velký dům v Pekingu. Co za tím bylo, hazard? To asi ten bratr, co?“

Před několika měsíci by Robin plivl do očí komukoli, kdo by o jeho rodině mluvil tak necitlivě. Ale tady, sám uprostřed oceánu, bez příbuzných a bez prostředků, se nedokázal vyburcovat k hněvu. Veškerý zápal v něm vyhasl. Cítil jen strach a obrovskou únavu.

Bezťak to všechno odpovídalo tomu, co Robin věděl o předchozím bohatství své rodiny, beze zbytku promrhaném v prvních letech po jeho narození. Matka si na to stěžovala zatrpkle a často. Podrobnosti mu unikaly, ale samotný příběh zahrnoval totéž co mnoho jiných vyprávění o úpadku v Číně za časů dynastie Čching — stárnoucího patriarchy, rozmařilého syna, podlé a manipulativní přátele a bezmocnou dceru, kterou si z nějakého záhadného důvodu nikdo nechtěl vzít. On sám prý kdysi spával v lakované kolébce. Kdysi mívali tucet sloužících a kuchaře, který jim vařil vzácné lahůdky dovážené z trhů na severu. Kdysi žili v domě, který by pojal pět rodin, s nádvořím, po němž se potulovali pávi. Ale Robin znal jen ten domek u řeky.

„Matka mi říkala, že strýc přišel o všechny peníze v opiových doupatech,“ odpověděl profesorovi. „Panství připadlo věřitelům a my jsme se museli přestěhovat. Strýc pak zmizel, když mi byly tři roky, a zbyli jsme jen my a moje tety a prarodiče. A slečna Betty.“

Profesor Lovell dal najevo svou účast nezávazným zamručením. „To je velká škoda.“

Kromě těchto rozhovorů byl po většinu dne zalezlý ve své kajutě. Vídali ho jen v jídelně u večere, a to ještě ne vždy — paní Piperová většinou musela naložit suchary a sušené vepřové na talíř a donést mu ho do pokoje.

„Pracuje na svých překladech,“ sdělila Robinovi. „Vždycky během těchto plaveb nakupuje svitky a staré knihy, abys věděl, a radši začíná s převodem do angličtiny už před příjezdem do Londýna. Tam ho pořád něčím zaměstnávají — je to totiž důležitý člověk, to víš, člen Královské orientální společnosti, a tvrdí, že jen na moři

si užije trochu klidu. Legrační, co? V Macau pořídil nějaké zajímavé rýmovací slovníky, moc hezké, ale mají tak křehké stránky, že mě na ně nenechá sáhnout.“

Robina překvapilo, že byli v Macau. O žádné návštěvě Macaa nevěděl — naivně si myslel, že profesor Lovell se vydal do Číny jen kvůli němu. „Jak dlouho jste tam byli? Myslím v Macau.“

„No, dva týdny a kousek. Byly by to jen dva týdny, ale zdrželi nás na celnici. Neradi pouštějí cizinky na pevninu, tak jsem se musela převléct a vydávat se za profesorova strýce, no umíš si to představit?“

Dva týdny.

Před dvěma týdny byla Robinova matka ještě naživu.

„Jsi v pořádku, zlatíčko?“ Paní Piperová mu prohrábla vlasy. „Jsi nějaký bledý.“

Robin přikývl a polkl slova, jelikož věděl, že je nemůže říct nahlas.

Neměl právo se zlobit. Profesor Lovell mu slíbil všechno a nic mu nedlužil. Robin ještě tak úplně nerozuměl pravidlům světa, do něhož se chystal vstoupit, ale chápal nutnost vděku. Ponížené úcty. Člověk přece nedělá naschvály svým zachráncům.

„Mám odnést ten talíř profesorovi?“ zeptal se.

„Díky, drahoušku. To je od tebe moc milé. Pak za mnou přijď na palubu, budeme se dívat, jak zapadá slunce.“

Čas ztratil pevné obrysy. Slunce vycházelo a zapadalo, ale bez pravidelnosti zavedeného koloběhu — Robin neměl žádné povinnosti, nemusel nosit vodu ani vyřizovat pochůzky — se všechny dny zdály stejné bez ohledu na to, kolik zrovna bylo hodin. Spal, znovu si pročetl své staré knížky a přecházel po palubě. Tu a tam se dával do řeči se spolucestujícími, kteří se vždycky tvářili uneseně, když slyšeli z úst malého orientálce skoro bezchybný londýnský přízvuk. Měl na paměti slova profesora Lovella a usilovně se snažil žít pouze v angličtině. Když se dostavila nějaká myšlenka v čínštině, vytěsnil ji.

Vytěsňoval i svoje vzpomínky. Jeho život v Kantonu, matka, prarodiče, deset let strávených pobíháním po docích, to všechno šlo odvrhnout překvapivě lehce, snad proto, že plavba byla tak

nervydrásající a zvrát tak naprostý. Všechno, co znal, nechal za sebou. Neměl nic, k čemu by se upnul, nic, k čemu by se mohl vrátit. Jeho svět se teď skládal z profesora Lovella, paní Piperové a příslibu země na druhém konci oceánu. Pohřbil svůj minulý život ne proto, že by byl tak hrozný, ale protože kdyby se ho nezřekl, nepřežil by. Zahalil se do svého anglického přízvuku jako do svrchníku, přizpůsobil se mu, aby mu padl co nejlépe, a za několik týdnů už se v něm cítil pohodlně. Za několik týdnů už po něm nikdo nechtěl, aby pro jeho obveselení řekl pár slov čínsky. Za několik týdnů už si snad ani nikdo nepamatoval, že je vlastně Číňan.

Jednoho dne ho paní Piperová vzbudila hodně brzo ráno. Pokoušel se o odpor, ale nedala si to vymluvit. „Jen pojd', drahoušku, tohle musíš vidět.“ Rozespale se nasoukal do kabátu. Pořád ještě si protíral oči, když vyšli na palubu do chladného rána obestřeného mlhou tak hustou, že Robin skoro ani neviděl na před'. Pak se ale mlha zvedla, na obzoru se objevil černošedý obrys a to byl Robinův vůbec první pohled na Londýn, Stříbrné město, srdce britské říše a tou dobou i největší a nejbohatší město světa.